

Oktatás

Diákok nemzetisége a magyar iskolahálózatban

A romániai közoktatásban magyar nemzetiségűként nyilvántartott diákok mintegy 88%-a tanul magyar nyelven, a fennmaradó 12% (mintegy 15 ezer gyerek) más nyelvű, alapvetően román osztályba jár. A magyar tannyelvű osztályokban tanuló diákok 4,2%-a (mintegy 5 ezer tanuló) származik vegyes etnikai identitású családból. Az országosan nyilvántartott 116 ezer roma tanuló több mint egytizede a magyar oktatási intézményrendszer része.

A 2019-ben készült Tanügyi barométer¹ című felmérésünkben arra is rákérdeztünk, hogy a magyar tannyelven (is) oktató iskolákon belül milyen a diákok etnikumának eloszlása a különböző nyelvű tagozatok esetében. A tanulók etnikuma, anyanyelve és osztályuk tannyelve hármasszoros dimenziójának tekintetében az átfedések jelentősek, de az eltérések is számottevőek lehetnek. A magyar etnikumú vagy anyanyelvű gyerekek jelentős része nem magyar iskolába jár, ugyanakkor a magyar tannyelvű osztályokba más etnikumú diákok (elsősorban roma származásúak) is járhatnak. A Tanügyi barométer válaszadóit (iskolai igazgatók, aligazgatók, koordinátorok, pedagógusok, titkárok) arra kértük, hogy becsüeljék meg az oktatási helyszín egészében (nincs oktatási szintek szerinti bontás) a magyar tagozaton tanuló diákok etnikumát (a magyar, román, roma és egyéb etnikum esetében kellett a diákok létszámát beírni). **A válaszok alapján a magyar tannyelvű osztályokban a diákok 88,5%-a volt magyar etnikumú, 10,7%-uk roma, 0,7%-uk román.**

Egy másik adatforrást az Országos Statisztikai Intézet felmérései képeznek, amelyek kitérnek a diákok etnikumára is, viszont ezek nem tartalmazzák az etnikum és a tannyelv összefüggéseit. A módszertan szerint a diákok etnikumát az oktatási intézmény rögzíti a beiratkozási adatlapok, azaz a szülők nyilatkozata alapján. A 2018/19-es tanévre vonatkozó elemzés szerint a közoktatásban tanuló diákok 4,9%-a volt magyar nemzetiségű.²

Ez pontosan megegyezik a magyar tannyelven tanulók számával és arányával, viszont az egyes oktatási szintek esetében jelentősek az eltérések. Az elemi oktatás (0–4. osztály) szintjén hangsúlyosan, az általános iskolai képzésben (5–8. osztály) pedig részben felülreprezentáltak a nem magyar etnikumú diákok aránya. A magyar tannyelven tanuló elemisták 9,4%-a (4826 diák), az általános iskolások 2,3%-a (884 diák) nem magyar etnikumú, amennyiben a statisztikai hivatal adatait összevetjük a beiskolázási számokkal. Ezek minimumszámoknak tekinthetők, az eltérések minden bizonnyal még ennél is nagyobbak, ha azt feltételezzük, hogy a magyar etnikumú gyermekek egy része román vagy más (pl. német) tannyelvű osztályokba jár. Líceumi szinten már fordított az összefüggés, a magyar etnikumúak és a magyar tannyelven tanulók aránya 83%-os, azaz számottevően több magyar gyermek van a rendszerben, mint ahányan magyarul tanulnak. A szakiskolások között felülreprezentáltak a magyar etnikumúak (7,3%),

¹ A Tanügyi Barométer 2019 kutatást az Erdélystat és a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet végezte, ennek keretében 2019 tavaszán minden magyar tagozattal rendelkező közoktatási helyszínt lekérdeztünk, összesen 925 iskolát.

² <https://insse.ro/cms/ro/content/sistemul-educa%C5%A3ional-%C3%AEEn-rom%C3%A2nia-date-sintetice-3>. Letöltés dátuma: 2021.01.08.

viszont jelentős részük (legalább 10%-uk) román nyelven tanul. A posztliceumi képzésben a magyar fiatalok legtöbb 41%-a tanul anyanyelvén.

A tanulók megoszlása etnikumok és oktatási szintek szerint, 2018/19-es tanév

Oktatási szint	Román etnikum (INS)	%	Magyar etnikum (INS)	%	Roma etnikum (INS)	%	Egyéb etnikum (INS)	%	Magyar tannyelven tanulók (TB2019)	Arányuk a magyar etnikumúakhoz viszonyítva
Elemi	808 389	86,8%	46 406	5,0%	67 860	7,3%	8 448	0,9%	51 232	110,4%
Általános	639 299	88,5%	37 702	5,2%	39 006	5,4%	5 993	0,8%	38 586	102,3%
Líceum	590 425	94,0%	28 362	4,5%	5 961	0,9%	3 309	0,5%	23 681	83,5%
Szakiskola	80 324	88,8%	6 626	7,3%	3 088	3,4%	401	0,4%	6 047	91,3%
Posztliceum	89 642	97,1%	2 543	2,8%	33	0,0%	105	0,1%	1 049	41,3%
Összesen	2 208 079	89,6%	121 639	4,9%	115 948	4,7%	18 256	0,7%	120 595	99,1%

Forrás: INS és TB2019

Bár oktatási szintekre nem tudunk pontos arányokat számolni, a statisztikai hivatal és a Tanügyi barométer összesített adataiból már pontosabb képet kapunk az etnikai és a tannyelvi összefüggésekről a romániai közoktatás szintjén. A vizsgálat szerint a magyar tannyelvű osztályokba járók közül 106 785 diák volt magyar nemzetiségű a 2018/2019-es tanévben. **Ez alapján kijelenthető, hogy a magyar nemzetiségű diákok mintegy 88%-a tanul magyar nyelven, tehát a fennmaradó 12% (mintegy 15 ezer gyerek) más nyelvé, alapvetően román osztályba jár.** A nem anyanyelvűen tanuló magyar diákok aránya a középfokú képzésben kiemelkedő.

A Tanügyi Barométerből az is megállapítható, hogy a vegyes tannyelvű oktatási helyszínek nem magyar (98%-ban román) osztályaiban mintegy 4500 magyar etnikumú diák van. Tehát a fennmaradó 10 500 magyar fiatal kizárólag román (vagy egyéb) tannyelvű intézményekben végzi tanulmányait. Ebben az esetben nagy valószínűséggel olyan településekről, illetve oktatási szintekről van szó, ahol nincs (megfelelő) magyar tannyelvű képzési kínálat. Az is feltételezhető, hogy a román iskolákban tanuló magyar etnikumú diákok létszáma alábecsült, már a beiratkozás folyamatában torzul.

Ennél viszont érdekesebb kérdést vet fel a magyar tannyelvvel is rendelkező oktatási helyszínek román tagozatain tanuló magyar diákok relatív magas száma (mintegy 4500 diák). Ennek hátterében összetett okok állhatnak: a nem megfelelő oktatási kínálat, az alacsonyabb képzési színvonal, az oktatási helyszín etnikai szerkezete – ezek megválaszolása külön kutatást igényelne. Az általunk gyűjtött adatokból az látszik, hogy a román osztályokba járó magyar etnikumú diákok száma inkább a nagyobb városokban, a nagyobb létszámú iskolákban, a líceumok és szakiskolák szintjén, a dominánsan román tannyelvű oktatási helyszíneken, illetve azokban az iskolákban felülreprezentált, ahol a roma etnikumú tanulók aránya kiemelkedő a magyar tagozatokon. A leginkább Szatmár, Temes, Szeben, Szilágy, Hunyad, Máramaros és Maros megyékben jellemző (itt a román tagozatra járó magyar diákok aránya 5% feletti a magyar tagozatra járók számához viszonyítva).

Szintén fontos következtetés, hogy **a roma nemzetiségüként regisztrált diákok több mint egytizede (mintegy 13 ezer gyerek) a magyar oktatási intézményrendszer része.** Erre vonatkozó részletesebb elemzéssel hamarosan jelentkezünk.

A tanulók megoszlása etnikumok szerint, 2018/19-es tanév

Etnikum	A teljes romániai közoktatásban (INS)	A magyar tannyelvű osztályokban (TB2019)	Magyarul tanulók aránya
Magyar	121 639	106 785	87,8%
Roma	115 948	12 932	11,2%
Román	2 208 079	828	0,0%
Egyéb	18 256	50	0,3%
Összesen	2 463 922	120 595	4,9%

Forrás: INS és TB2019

A vegyes házasságból származók

A Tanügyi barométerben arra is megkértük válaszadóinkat, hogy becsüljék meg, hogy a diákok mekkora hányada származik román-magyar vegyes családból. **Az eredmények alapján a magyar tannyelvű osztályokban tanuló diákok 4,2%-a (mintegy 5 ezer tanuló) származik vegyes etnikai identitású családból.** Megoszlásuk jelentősen eltér regionálisan: míg Székelyföldön 2% alatti, addig a szórvány területeken kimagasló a vegyes családból származó diákok aránya, a Bánságban például a magyar tannyelvű osztályok létszámának egynegyedét (24,1%-át) teszi ki.

Hasonló méretű az a diákpopuláció (majdnem 6 ezer tanuló), aki részben magyar családból származik, viszont nem magyar (román, egyéb) tannyelvű osztályba jár – legalábbis a magyar tannyelvű osztályokkal is rendelkező iskolákon belül (a kizárólag román tannyelvű iskolákra nem rendelkezünk adatokkal!). Itt az érdekes, hogy Partiumban és Közép-Erdélyben a vegyes családokból származók nagyobb hányada tanul román nyelvű osztályokban, olyan iskolákban, ahol amúgy van magyar tannyelvű osztály is. Ez kiemelkedően Szatmár és Szilágy megyei, részben pedig Maros és Bihar megyei jelenség.

Vegyes, román-magyar családból származó diákok száma az iskolák nyelvi összetétele és régiók szerint, 2018/19-es tanév

Erdélyi régiók	Iskola nyelvi összetétele	Magyar tannyelvű diákok összesen	Ebből vegyes, román-magyar családból származók	%	Vegyes, román-magyar családból származók román tannyelvű osztályokban *
Székelyföld	Összesen	51 749	861	1,7%	362
	Csak magyar	44 191	557	1,3%	
	Vegyes tannyelvű	7 558	304	4,0%	362
Közép-Erdély	Összesen	29 094	1 130	3,9%	1 426
	Csak magyar	14 060	297	2,1%	
	Vegyes tannyelvű	15 034	833	5,5%	1 426
Partium	Összesen	31 336	1 753	5,6%	3 094
	Csak magyar	15 420	704	4,6%	
	Vegyes tannyelvű	15 916	1 049	6,6%	3 094
Dél-Erdély	Összesen	3 867	526	13,6%	292
	Csak magyar	2 327	332	14,3%	
	Vegyes tannyelvű	1 540	194	12,6%	292
Bánság	Összesen	2 414	581	24,1%	508
	Csak magyar	1 859	396	21,3%	
	Vegyes tannyelvű	555	185	33,3%	508
Észak-Erdély	Összesen	1 736	256	14,7%	162
	Csak magyar	983	141	14,3%	
	Vegyes tannyelvű	753	115	15,3%	162
Erdély	Összesen	120 196	5 107	4,2%	5 844
	Csak magyar	78 840	2 427	3,1%	
	Vegyes tannyelvű	41 356	2 680	6,4%	5 844

*Forrás: TB2019, * – magyar tannyelvű osztályokkal is rendelkező iskolákban*

Közzététel: 2021. szeptember 14.

További információ: Barna Gergő (barna.gergo@erdelystat.ro).

Korábbi Erdélystat-közlemények és -elemzések, módszertani leírások megtalálhatók a www.erdelystat.ro honlapon.

Ha érdekli az Erdélystat tevékenysége, látogasson el honlapunkra vagy keresse fel [Facebook-oldalunkat](#). Ha elsőként szeretné megkapni az aktuális elemzéseinket és közleményeinket, iratkozzon fel [hírlevelükre](#).